

Київський НДІСЕ Міністерства юстиції України
Київський національний університет ім. Тараса Шевченка
Національна школа суддів України
Київський регіональний центр НАПрН України

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТОЛОГІЇ, КРИМІНАЛІСТИКИ ТА КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

**Матеріали міжнародної науково-практичної конференції
5 листопада 2019 року**

**За загальною редакцією
*О. Г. Рувіна, Н. В. Нестор***

Київ
Видавництво Ліра-К
2019

УДК 343.98
А 43

А 43 Актуальні питання судової експертології, криміналістики та кримінального процесу : мат. міжн. наук.-практ. конф. (м. Київ, 5.11.2019 р.) / а заг. ред. О. Г Рувіна, Н. В. Нестор; уклад. О. І. Жеребко, А. О. Полтавський, О. В. Юдіна. – К.: КНДІСЕ Мінюста України, 2019. – 672 с.

Видання містить матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання судової експертології, криміналістики та кримінального процесу», що відбулася 5 листопада 2019 р. у м. Києві.

Розраховано на працівників судових, правоохоронних органів, установ судової експертизи, викладачів, аспірантів, ад'юнктів та докторантів вищих навчальних закладів.

*Матеріали конференції подаються в авторській редакції.
Відповідальність за достовірність фактів, статистичних
даних, точність викладеного матеріалу покладається
на авторів.*

ЗМІСТ

Вступне слово Рувіна О. Г.	15
Александренко О. В. Використання спеціальних знань при розслідуванні домашнього насильства	16
Амеліна А. С. Поняття та форми використання спеціальних знань	20
Ананьїн О. В., Жигун Н. Д. Рекомендації щодо підготовки зразків для проведення техніко-криміналістичних досліджень відбитків печаток штампів	23
Арефіна Н. М. Значення судово-психологічної експертизи в розслідуванні справ, пов'язаних з керуванням складною технікою	26
Арешонков В. В. Техніко-криміналістичні дослідження у криміналістиці: поняття та ознаки	29
Ахтирська Н. М. Допит свідків у практиці європейського суду з прав людини	32
Бабкіна О. П., Савельєва М. О. Про особливості призначення та проведення судово-медичних експертиз	35
Барцицька А. А. Становлення технологічного підходу у криміналістиці – історичний аспект	40
Батіг А. В. Основні методи, які використовуються при дослідженні технічного стану рухомого складу	45
Батіг А. В., Кузишин А. Я. Основні труднощі, які виникають при дослідженні технічного стану рухомого складу у випадку настання залізнично-транспортних пригод ..	58
Баулін О. В. Актуальні проблеми оцінки висновку експерта у кримінальному провадженні	52
Баюрко Н. Н. Коммуникации со СМИ как необходимое условие развития научно-исследовательских институтов судебных экспертиз системы Министерства юстиции Украины	56

Білай Д. С. Судово-економічна експертиза: її економічна суть та кадрове забезпечення.....	60
Біленчук П. Д., Лихова С. Я. Криміналістична характеристика кіберзлочинності.....	64
Білоус І. В., Рябенко І. Ю. Узагальнення експертної практики щодо підготовки і оформлення матеріалів для проведення судової почеркознавчої експертизи	68
Бортун М. І. Повноваження прокурора під час проведення негласних, слідчих (розшукових) дій.....	72
Брисковська О.М., Бурак М.В. Характеристика особи злочинця, який незаконно заволодів автотранспортом з метою подальшого оплатного повернення власнику	77
Бурак М. В. Використання спеціальних знань при розслідуванні фальсифікації лікарських засобів.....	82
Вашук О. П. Фейсбук як джерело інформації для адвоката	85
Вісікан О. О., Капустюк Г. В. Актуальні питання проведення експертизи артилерійської та ракетної зброї	89
Вовк В. Є. Гармонізація використання спеціальних знань у цивільному процесі	95
Вовк П. Є. Використання методу кінцевих елементів при дослідженні причин руйнування деталей транспортних засобів	102
Вознюк А. А. Декларування недостовірної інформації: актуальні проблеми досудового розслідування.....	109
Волкова А. Е., Шаповал О. В. Сучасний стан та перспективи розвитку дактилоскопіювання в Україні	113
Воробей О.В., Чашницька Т. Г., Новікова К. В. Особливості ідентифікації особи за ознаками зовнішності з використанням портретів, виконаних художниками.....	120
Ганзюк А. Л., Кравчук О. В. Інноваційні спеціальні пристрої для проведення вибухотехнічних досліджень при виконанні судових експертиз.....	124

Геселев О. В. Проблемні питання легітимізації результатів негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні.....	128
Гловюк І.В. Проблемні питання п. 6 ч. 2 ст. 242 КПК України	133
Гонгало С. Й. Використання положень графології у судовому почеркознавстві.....	136
Гребенчук А.Е., Цыбовский И.С., Котова С.А. Разработка методик ДНК-идентификации в семействе псовые для экспертного сопровождения дел о незаконной охоте и жестоком обращении с животными.....	140
Грига М. А. Щодо встановлення способу виконання підпису, підробленого за допомогою технічних прийомів.....	144
Григорова Є. В. Використання можливостей фототехнічної експертизи під час розслідування підкупу виборця, учасника референдуму	148
Гриненко І. М., Гриненко Ю. І. Rules, procedures and requirements forensic expertise for transfer pricing documentation.....	152
Гужиков А. В. Особливості дослідження об'єктів які містять сліди біологічного походження під час проведення судової товарознавчої експертизи	157
Гуменский А. А. Комплексный характер исследования. Проведение комплексной экспертизы	161
Давидченко В. В. Використання хеш-суми для доступу до інформації автентифікації користувача баз даних при проведенні комп'ютерно-технічних експертиз.....	165
Дем'янченко А. С. Особливості правового регулювання судового оскарження дій чи бездіяльності органів досудового розслідування щодо невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до єдиного реєстру досудових розслідувань в Україні	170
Десятник А. В. Дослідження підписів, які виконані з наслідуванням підпису особи, від імені якої він значиться	174
Джус О. В. Важливість дослідження інформації в перевізних документах про вантаж в межах проведення залізнично-транспортної експертизи.....	177

Жеребко О. І., Камінський А.М. Методика розслідування злочинів про заподіяння тілесних ушкоджень.....	179
Заверико Р. О. До питання про дослідження малоінформативних підписів.....	185
Заяць Я.І., Беднарчук М. С. Про доцільність використання коригування на торг у судовій товарознавчій експертизі	188
Зеленський С. М., Штанько І. О. Оцінка висновку експерта учасниками кримінального провадження ...	193
Зосіменко В. В., Бабкіна О. П. Щодо проблематики суб'єктів судово-медичної діяльності.....	197
Іваненко Г. В. Шахрайство в інтернеті. Проблемні аспекти державного регулювання	201
Іваницький С. О. Удосконалення кримінальної процесуальної регламентації досудового розслідування.....	204
Ізовіта А. М. Процесуальне керівництво досудовим розслідуванням в системі функцій прокурорського нагляду	207
Каланча І. Г. Єдине електронне інформаційне поле органів кримінальної юстиції	209
Калганова О. А. Євроюст як суб'єкт міжнародного співробітництва під час кримінального провадження.....	213
Кальной Д. В., Кухарева С. М., Кузьменко П. О. До питання призначення та проведення судових експертиз в контексті останніх змін у чинному законодавстві України	217
Калюга К. В. Щодо нової генерації (покоління осіб z) українських злочинців та факторів їхньої діяльності (частина ii. загрози майбутнього, комп'ютерні злочини (кіберсталкінг, інтернет-травля), кібертероризм і мережева зброя, тотальний контроль і загроза приватному життю особи, кіберпанк тощо).....	221
Каримова Н. А. Некоторые вопросы и особенности судебно-экспертного исследования семян мака и получаемых из них наркотических средств	225
Каркоцький І. О. До питання місця об'єктивності та повноти дослідження в системі принципів судово-експертної діяльності.....	230

Катарага О., Алэморяну С., Петкович П. О проблемах научно-методического обеспечения судебно-экспертной практики в современных условиях	233
Кирпичов О. В. Криміналістична мікрологія.....	237
Климась Р. В. Аналіз методичних матеріалів по встановленню причинно-наслідкового зв'язку між аварійними режимами в електропроводці та виникненням пожеж.....	241
Климова Н. Б. Етикетка для алкогольних напоїв: промисловий зразок чи знак для товарів і послуг?	247
Коваленко А. В. Використання ситуаційного підходу при розробці наукових криміналістичних рекомендацій щодо доказування у кримінальному провадженні	253
Коваленко В. В. Типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування посягань на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця	257
Коваленко О. В. Аспекти оплаты труда судебных экспертов в Украине	260
Ковальова О. В. Діджиталізація як один із напрямів удосконалення судово-експертної діяльності.....	265
Кожевніков В. В. Використання магнітного порошку «Трифолін» для виявлення слідів рук	271
Козлов О. В. Актуальні питання судової військової експертизи	276
Колонюк В. П., Форіс Ю. Б., Виноградова В. С., Юдіна О. В. Стисло про творчий спадок Михайла Яковича Сегая.....	282
Командиров О. В. Особенности дослідження дотримання вимог нормативно-правових актів України в частині пожежної безпеки при аналізі проектної документації та будівельних об'єктів	285
Контимирова В. В. Комунікативна компетентність як фактор оптимізації управлінської діяльності керівника експертної установи.....	289

Корж В. П.	
Проблеми теорії та практики науки криміналістики в умовах реформування кримінального судочинства України.....	293
Кочура О. О.	
Про окремі аспекти проведення досудового розслідування щодо осіб, які не досягли віку кримінальної відповідальності	298
Кравченко В. О.	
Сучасні способи дактилоскопіювання.....	301
Кравченко О. А.	
Актуальні проблеми сучасної судово-почеркознавчої експертизи.....	304
Криклиненко Т. Я.	
Проблемні питання, що виникають у разі призначення судово-почеркознавчої експертизи слідчим суддею за клопотанням різних сторін у справі.....	308
Кудінов С. С., Талалай Д. В.	
Проблемні аспекти призначення проведення експертизи за зверненням органів досудового розслідування	312
Куцкір Г. М.	
Деякі питання щодо визнання доказів недопустимими у кримінальному провадженні.....	316
Лакуста О. М.	
Особливості дослідження органічних розчинників при проведенні судових експертиз за експертною спеціальністю «дослідження нафтопродуктів та пально-мастильних матеріалів»	320
Ланцедова Ю. О., Грекова Л. Ю.	
Можливості використання лазерного сканування у слідчій та експертній практичній криміналістичній діяльності	324
Лисаченко Є. І.	
Щодо постановлення слідчим суддею ухвали за результатами розгляду клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів	329
Лисенко А.М.	
Комплексне криміналістичне дослідження техніко-механічних факсиміле	332
Литвицький О. П., Литвицька О. І.	
Використання методу головних компонент в фототехнічних експертизах для пошуку втручання в первинне зображення.....	337
Литвицький О. П., Чешко В. П.	
Вилучення інформації з пошкоджених мобільних пристроїв	339
Лободенко А. Г.	
Судбно-психиатрическая експертиза при педофилии	342

Лозова С. М., Матарикіна О. В. Окремі питання ідентифікації невстановлених трупів шляхом перевірки ДНК-профілів за центральним обліком генетичних ознак людини.....	345
Лукашевич В. Г. Методології як відображення інтегративної сутності науки криміналістики	349
Лук'янчиков Є. Д., Петряєв С. Ю. Формування інституту слідчих (розшукових) дій.....	353
Любарський К. А., Борщевський П. Г. Оцінка величини швидкості транспортного засобу при наїзді на пішохода.....	358
Мазур О. С. Вимоги допустимості доказів відповідно до правових стандартів Європейського суду з прав людини.....	362
Мамиконян К. О. Финансовые исследования и фундаментальные методы экономической экспертизы	365
Манько Є. С., Кладієнко М. О. Кваліфікаційні та професійні вимоги до судового експерта.....	369
Матейко Н. М., Лишак О. А. Актуальні проблеми судово-психологічної експертизи	374
Міхеєва М. Л. Проблема домашнього насильства в контексті завдань судової психологічної експертизи.....	378
Міщенко Д. О. Особливості дослідження замків з циліндровими механізмами, відімкнених за допомогою бампінгу	382
Надіжко М. М. Аналіз законодавчих змін щодо призначення судових експертиз в контексті реалізації принципу змагальності	387
Наумова А. О. Інститут кримінального переслідування: проблеми теорії та законодавства.....	392
Недашківська О. А. Типи помилок при формулюванні запитання для проведення судової експертизи	396
Нестор Н. В. Співвідношення державного контролю та незалежних засад функціонування судової влади: кримінально-процесуальні обмеження.....	400

Одерій О. В. Діяльність народної поліції Китайської Народної Республіки (криміналістична складова)	404
Омелян О. С. Актуальні проблеми досудового розслідування кіберзлочинів	410
Павлюк Н. В. Щодо визначення поняття «слідча діяльність» у криміналістиці	414
Падалка А. М. Криміналістична характеристика способів формування організованої злочинної групи у сфері оподаткування	418
Пасенко Т. В., Маркіна О. О. Проблемні аспекти оцінки упущеної вигоди в експертних дослідженнях	421
Пархоменко Н. М. Правове регулювання науково-експертної діяльності в Україні на сучасному етапі	426
Пасько Р. М., Теренчук С.А. Моделювання інтелектуальної системи підтримки судових будівельно-технічних експертиз	429
Пиріг І. В. Проблемні питання використання спеціальних знань на досудовому розслідуванні	433
Петров С. В. Проблеми підготовки спеціалістів у галузі судового почеркознавства	437
Погорецький М. А. Стандарт доказування «обґрунтована підозра»	439
Полтавський А. О. До питання нормативного, методичного та ресурсного регулювання процесів збирання та дослідження слідової інформації	445
Полуніна Л. В. Відомості про особу злочинця як елемента криміналістичної характеристики злочину у сфері посягання на комерційну таємницю	454
Помірча О. М. Дослідження збитків при проведенні судової економічної експертизи	458
Приходько Ю. П. Криміналістична характеристика слідів застосування вибухових пристроїв на місці кримінального вибуху	461
Проскура К. П. Податкова амністія та можливі наслідки її для суб'єктів декларування	466

Процько М. І.	
Проблемні аспекти здійснення ексгумації в Україні	471
Пташкін Р. Л.	
Актуальні питання захисту WEB-ресурсів	473
Романюк В. В.	
Тимчасовий доступ до відомостей, які можуть становити лікарську таємницю	478
Рувін О. Г.	
Актуальні питання розвитку судової експертизи на прикладі Київського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України	482
Савельєва І. В.	
Проблемні питання правового регулювання проведення впізнання за голосом у досудовому розслідуванні	486
Савчук О. Ю.	
До питання мультидисциплінарності сучасної почеркознавчої науки ...	490
Самойленко І. М.	
Окремі актуальні питання сучасної судової експертології	495
Сафіян Д. В.	
Проблема професійного вигорання судового експерта: теоретичний аспект	497
Світличний В. А.	
Деякі питання судово-експертної діяльності комплексного дослідження ідентифікаційних номерів транспортних засобів	500
Сергєєва Д. Б.	
Доказове значення експертних досліджень з використанням поліграфу	504
Середа Ю. М.	
Судовий прецедент як джерело права у кримінальному судочинстві України	508
Синяков Ф. В., Задерій І. А.	
Особливості проведення експертизи цілого за частинами обрізаних фрагментів стволів, частин ложі та обрізів мисливських рушниць.....	511
Соловйова О. Є.	
Щодо вдосконалення процесуального статусу потерпілого у кримінальному провадженні	516
Сопілко І. М., Григоренко А. О.	
Щодо експертно-криміналістичного забезпечення розслідування злочинів.....	519
Стасюк В. М., Манько Є. С.	
Щодо використання спеціальних знань у кримінальному провадженні.....	524

Столітній А. В. Переформатування предметно-зонального принципу організації діяльності органів прокуратури.....	527
Стратонов В. М. Перспективи та проблеми психофізіологічних досліджень з використанням поліграфа	531
Тальянчук Л. С. Особливості дослідження реквізитів паспорта громадянина України	533
Таран О. В., Тимофєєва Н. В. Використання спеціальних технічних знань при розслідуванні злочинів проти безпеки виробництва	537
Тимченко О. В. Роль судових експертиз при розслідуванні забруднення моря	541
Товмасян А. Г. Валидація метода газової хроматографії об'єктів, содержащих метадон в соответствии с требованиями ISO/IEC 17025:2005	544
Топорецька З. М. Бюро фінансових розслідувань як незалежний орган по боротьбі з економічними злочинами та інструмент подолання корупції в податковій службі	548
Тіщенко В. В. , Белік Л. С., Самойленко О. А. Участь обізнаних осіб у збиранні доказів, необхідних матеріалів, зразків для експертного дослідження	552
Федоренко В. Л. Становлення та розвиток судової експертизи об'єктів інтелектуальної власності в Україні	557
Фролов О. П. Поняті, як суб'єкти обшуку у формі спеціальної операції	562
Фурсов Д. Ю. Процесуальне керівництво досудовим розслідуванням ДТП: проблемні аспекти	565
Хитра І. Я. Сутність контролю та нагляду за діяльністю науково-дослідних експертно-криміналістичних установ МВС України	569
Хомин О. М. Криміналістичні ознаки організованої групи у сфері економіки: питання теорії та практики	573
Цвіркун С. В., Удовенко М. Ю. Визначення осередку пожежі методом оберненого моделювання в програмному комплексі FDS	577

Черемнова А. І. Правова природа висновку експерта як засобу доказування у кримінальному судочинстві	582
Черенков А. М. Використання спеціальних знань під час розслідування декларування недостовірної інформації.....	586
Чигрина Г. Л. Загальні засади залучення експерта до участі у кримінальному провадженні: світовий досвід та використання його в Україні	589
Чорноус Ю. М., Даніч Є. О. Особливості залучення спеціальних знань до кримінального провадження	593
Шведик О. І. Забезпечення документальними матеріалами експерта, як запорука повноцінності проведення судової будівельно- технічної експертизи.....	597
Швиданенко Д. В. Дослідження фінансово-кредитних операцій:теорія та практика.....	600
Шевченко М. Б., Карибаєва А. А Случаи обнаружения серной кислоты при ненаправленных исследованиях	604
Шевчук Д. О. Роль судової експертизи по справам пов'язаним з необґрунтованістю даних, зазначених в деклараціях осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування	608
Шепітько В. Ю. Криміналістичні та спеціальні знання: сутність, співвідношення, тенденції використання	611
Шимановський С. О, Борщевський П. Г., Юхименко А. В. Дослідження авіаційних подій та інцидентів в практиці Київського НДІСЕ.....	617
Шимановський С. О., Матвеїв В. В. Експертний підхід до дослідження причин та обставин подій на водному транспорті	621
Шмерего О. Б. Особливості проведення дослідження обставин виникнення аварійних режимів в електрообладнанні побутових холодильників внаслідок яких виникають пожежі	625
Шпортун О. М. Методика «дотепне завершення» як спосіб визначення індивідуально- психологічних особливостей в судовій експертології	630

Щербаковський М. Г.	
Взаимосвязь и отличие криминалистической техники и судебной экспертологии	634
Щиголь О. В.	
Порядок проведення експертизи відповідно до КПК України в редакції закону № 187-іх від 04.10.2019: переваги та недоліки	638
Юсупов В. В., Колонюк В. П.	
Історичні віхи розвитку судової експертизи в Україні	642
Юсупова К. О.	
Призначення комплексної психолого-психіатричної і психологічної експертиз у кримінальному провадженні щодо неповнолітніх: окремі проблеми	648
Якименко Р. В.	
Деякі питання дослідження пломбувальних пристроїв та індикаторів магнітного поля	653
Яковлєв О. В., Лук'янчиков Б. Є.	
Взаємодія слідчого (прокурора) з експертом при роботі з об'єктами біологічного походження	658
Янкович Г. М.	
Судово-технічне дослідження документів нового покоління, що посвідчують особу	662
Ярослав Ю. Ю.	
До поняття судово-експертної діяльності та суб'єктів, що її здійснюють	666

УДК 343.98

Колонюк Віктор Петрович

*кандидат юридичних наук, доцент
учений секретар*

Форіс Юлія Борисівна

молодший науковий співробітник

Виноградова Валентина Степанівна

молодший науковий співробітник

Юдіна Олена Валентинівна

*молодший науковий співробітник
електронна адреса: nauka@kndise.gov.ua*

*Київський науково-дослідний інститут судових експертиз
Міністерства юстиції України*

СТИСЛО ПРО ТВОРЧИЙ СПАДОК МИХАЙЛА ЯКОВИЧА СЕГАЯ

BRIEFLY ABOUT THE M. SEHAIS CREATIVE HERITAGE

**СЖАТО О ТВОРЧЕСКОМ НАСЛЕДИИ МИХАИЛА ЯКОВЛЕВИЧА
СЕГАЯ**

Анотація. В публікації висвітлюється погляд на тенденції творчості академіка М.Я. Сегає в різні періоди його життя. Зосереджується увагу на основних віхах наукової діяльності.

Ключові слова: судова експертна діяльність, судовий експерт, теорія.

Annotation. The publication deals with tendencies of academician M. Sehai in different periods of his life. It is paid attention to the main milestones of his scientific activity.

Key words: forensic expert activity, forensic expert, theory.

Аннотация. В публикации освещается взгляд на тенденции творчества академика М.Я. Сегає в разные периоды его жизни. Уделено внимание основным вехам научной деятельности.

Ключевые слова: судебная экспертная деятельность, судебный эксперт, теория.

Доктор юридичних наук, професор, академік Академії правових наук України Михайло Якович Сегає був людиною надзвичайною і за своїми

здібностями, і за своєю працелюбністю, і за своєю людяністю. По собі він залишив творчий спадок і безліч учнів не тільки в Україні, але і далеко поза її межами.

Зазвичай вчений може народити за своє життя одну, буває, дві глобальних теорії, які залишаються людству як неймовірні відкриття, що рухають людство уперед. Так, приміром, можна згадати Архімеда, Коперника, і навіть Ейнштейна. Але зустрічаються такі люди, які за своє життя народжують більше глобальних вчень. Це велика рідкість і велика праця.

Дослідження наукової спадщини доктора юридичних наук, професора, академіка Академії правових наук України М.Я. Сегає призводять до виділення в його житті і науковій творчості декількох основних віх.

1. Локальні відкриття у сфері криміналістики. Так, М.Я. Сегає брав участь у дослідженнях документів, трасологічних дослідженнях тощо, завжди намагаючись привнести в науку щось своє. Для прикладу можна навести публікації того часу [1, 2, 3.]

2. Першу працю його життя: удосконалення теорії криміналістичної ідентифікації Сергія Михайловича Потапова.

Михайлу Яковичу вдалося обґрунтувати положення цієї теорії. Крім того, у тому вигляді, в якому М.Я. Сегає її подав, вона майже без змін дожила до наших часів і є основними ґрунтовними теоретичними засадами виконання ідентифікаційних досліджень [4].

3. Захоплення науково-технічною революцією дало поштовх до створення М.Я. Сегаєм певної кількості статей щодо вдосконалення методології проведення судових експертиз. Він застосовував такі терміни як «судово-експертна технологія» та «стандартизація судової експертизи».

4. Михайло Якович пише разом зі Стринжею В.К. книгу «Судова експертиза матеріальних слідів-відображень», де обґрунтовує вчення з філософії, а саме, з матеріалістичної діалектики. Він оперує такими поняттями, як «зв'язки взаємодії», не зовсім звичними для пересічного судового експерта і навіть особи, яка призначає судову експертизу, оскільки звичнішими для обігу є поняття «слід» і «об'єкт, який його залишив». М.Я. Сегає переконливо обґрунтовує, що, висловлюючись простою мовою, злочин і його обставини – це не просто сукупність слідів. Це – взаємодія всіх предметів, об'єктів у процесі скоєння злочину (явища), тобто об'єкт, явище і процес для дослідження судовим експертом – це всі зв'язки взаємодії між злочинцем і речовою обстановкою місця скоєння злочину. Таким чином М.Я. Сегає, зокрема, виділяв не лише «прямі зв'язки» (слід і об'єкт, що його залишив), але і «зустрічні» і «зворотні» зв'язки тощо. При умові, що це вчення буде продовжено наступними поколіннями, це може призвести до докорінної зміни способів дослідження речових доказів.

5. Михайло Якович був членом авторського колективу по розробці проекту Закону України «Про судову експертизу», першого на теренах Радянського Союзу і першого в світі. Пізніше він став автором коментаря

до нього. Під час роботи над коментарем, він виявив у законі численні недоліки і мріяв про зміни закону, зокрема, на «Закон України про судово-експертну діяльність», в нього сформувалися нові погляди на суб'єктів судово-експертної діяльності, принципи судово-експертної діяльності, зміст закону тощо.

6. Наприкінці життя М.Я. Сегай працював над другою глобальною теорією свого життя: судовою експертологією. Він дав їй визначення, як сукупності дій різних суб'єктів права, не лише судово-експертних установ і судових експертів, але «юридичних і фізичних осіб». Він вкладав в неї поняття науки не лише про судову експертизу, але про судово-експертну діяльність взагалі, значно розширивши її межі. Він окреслив її предмет і метод, а також задав напрями подальших досліджень. Це дозволяє в майбутньому розвинути вчення, розкривши замислені Михайлом Яковичем поняття, принципи і методологію.

Перелік посилань

1. *Сегай М. Я.* Общеметодические проблемы криминалистического исследования изделий массового производства. *Криминалистика и судебная экспертиза*. Киев, 1979. Вып.18, с.18-25.

2. *Сегай М. Я.* О системно-структурном подходе в разработке методик криминалистического исследования документов. / *М. Я. Сегай* // Рефераты докладов Всесоюзной научной конференции по проблемам совершенствования методик криминалистического исследования документов и пути повышения их роли в борьбе с хищениями государственного и общественного имущества. – Ташкент, 1974, с.84-87.

3. *Сегай М. Я., Бедренко Т. М.* Принципы тактики судебной экспертизы в гражданском судопроизводстве. / *М. Я. Сегай, Т. М. Бедренко* // Криминалистика и судебная экспертиза. К., 1976, вып.12. С. 40-18

4. *Сегай М. Я.* Методологія судової ідентифікації // дисертація на здобуття наукового ступеню доктора юридичних наук. К., 1971.

5. *Сегай М.Я., Форіс Ю.Б.* Науково-практичний коментар до Закону України «Про судову експертизу». Експертизи у судовій практиці : наук.-практ. посіб. – 2-вид., перероб. і доп. Київ, 2010. 400 с. С. 3-60. Українською мовою. URL <http://revopravo.kiev.ua/Komentar-2010.html>.

6. *Сегай М. Я.*, доктор юридических наук, професор, академик Академии Правовых наук Украины. Судебная експертологія: об'єкт, предмет, природа і система науки. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*, Вип. 3. Харків, 2003. С. 25. URL: <http://revopravo.kiev.ua/s1.html>.

7. *Сегай М.Я.*, доктор юридических наук, професор, академик Академии Правовых наук Украины. Судебная експертологія: концептуальні основи експертної методології *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*, Вип. 2: Збірник матеріалів між народ. наук.-практ. конф. Харків, 2002. 656 с. С. 36. URL: <http://revopravo.kiev.ua/s2.html>.